

Heinäveden kunta

HANKINTAOHJEET

Heinäveden kunnan hankintaohje

HEINÄVEDEN KUNNAN HANKINTAOHJEET

Sisällys

1. YLEISTÄ	3
1.1. Hankintaohjeiden soveltaminen	3
1.2. Hankintaperiaatteet	4
2. HANKINTOJEN SUUNNITTELU.....	5
2.1. Hankinnan valmistelu.....	5
2.2. Hankintojen jakaminen osiin.....	5
2.3. Yhteishankinta ja kuntien välinen hankintayhteistyö	6
2.4. Paikallisuuden huomioiminen	6
3. TARJOUSPYYNTÖ	6
3.1. Laatuvaatimukset	7
3.2. Tekniset eritelmät	8
3.3. Laadunvarmistus ja –valvonta.....	8
3.4. Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne.....	8
3.5. Tarjousten vertailuperusteet	8
4. HANKINTA LEASINGRAHOITUKSELLA	8
5. SUORAHANKINTA	9
HANKINTAMENETELMÄT HANKINNAN ARVON PERUSTEELLA	10
6. PIENHANKINNAT.....	10
6.1. Yleiset periaatteet	10
6.2. Hyvien toimittajien kartoittaminen.....	10
6.3. Vertailuperusteet	11
6.4. Tarjouspyyntö.....	11
6.5. Hankintapäätös ja –sopimus	11
7. KANSALLISEN KYNNSARVON YLITTÄVÄT, EU-KYNNSARVON ALITTAVAT HANKINNAT	12
7.1. Yleistä	12
7.2. Kilpailutusmenettelyt.....	12
8. EU- KYNNSARVON YLITTÄVÄT HANKINNAT.....	13
8.1. Yleistä	13
8.2. Kilpailutusmenettelyt.....	13
8.3. Kynnysarvot ylittävien hankintojen ilmoittaminen.....	15
9. HANKINTAMENETTELYJÄ KOSKEVAT YHTEISET OHJEET	15
9.1. Tarjoajien kelpoisuuden arviointi.....	15
9.2. Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset	16
9.3. Tarjousvertailu ja hankintapäätöksen perustelut	16

Heinäveden kunnan hankintaohje

9.4. Hankintapäätöksen täytäntöönpano	16
9.5. Sopimus	16
10. ERINÄISET MÄÄRÄYKSET	17

1. YLEISTÄ

1.1. Hankintaohjeiden soveltaminen

Heinäveden kunnan hankintaohje on ohjeistus kunnassa tehtäville julkisille hankinnoille.

Hankintaohje perustuu hankintalain (1397/2016) säännöksiin. Hankintalain lisäksi Heinäveden kunnan ja kuntakonserniin kuuluvien hankintayksiköiden hankinnoissa noudatetaan näitä ohjeita. Hankintaohjeiden merkitys korostuu kynnysarvon alittavissa hankinnoissa (pienhankinnat), joihin hankintalain veloitteet eivät yllä.

Hankintalain tarkoittamalla hankinnalla tarkoitetaan organisaation ulkopuolelta tapahtuvaa tavaroitten ja palvelujen ostamista, vuokraamista tai siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä. Hankinnan rahoitustavalla ei ole vaikutusta, vaan aina kun hankinnan suorittaa hankintalain tarkoitettu hankintayksikkö, sovelletaan lakia julkisista hankinnoista.

Myös esim. projekti- ja hankerahoituksella tehtävät materiaalin ja palveluiden ostot tehdään noudattaen tätä hankintaohjetta, samalla kuitenkin huomioiden mahdolliset rahoituspäätöksissä mainitut hankinnan erityisehdot.

Kunnan tai kuntakonsernin sisäisissä hankinnoissa ei ole kilpailuttamisvelvollisuutta. Hankinnan säilyminen kuntakonsernin sisäisenä sidosyksikköhankintana arvioidaan hankintalain 15 §:n perusteella. Samaten hankintalain mukaan arvioidaan, onko kuntien yhteistoiminnan kohdalla kysymys kaupallisesta taloudellista vastiketta vastaan tapahtuvasta hankinnasta vai laaja-alaisemmasta hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävästä yhteistoiminnasta.

Hankinnat jakaantuvat taloudellisen arvon perusteella

- hankintalain mukaisen kansallisen kynnysarvon alittaviin hankintoihin,
- kansallisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin ja
- EU-kynnysarvon ylittäviin hankintoihin.

Kansalliset kynnysarvot 1.1.2017 ovat

- tavara- ja palveluhankinnat 60.000 €
- käyttöoikeussopimukset / palvelut 500.000 €
- terveydenhoito- ja sosiaalipalvelut 400.000 €
- muut erityiset palvelut 300.000 €
- rakennusurakat 150.000 €
- käyttöoikeusurakat 500.000 €
- suunnittelukilpailut 60.000 €

Heinäveden kunnan hankintaohje

EU-kynnysarvot 1.1.2017 alkaen

- tavara- ja palveluhankinnat 209.000 €
- rakennus- ja käyttöoikeusurakat 5.225.000 €
- erityisalojen tavara- ja palveluhankinnat 418.000 €
- erityisalojen rakennusurakat 5.225.000 €
- erityisalojen suunnittelukilpailut 209.000 €

Hankinta-arvot ovat arvonlisäverottomia summia (alv 0 %).

Erityisalojen hankinnoille on omat erityisalojen hankintalaissa määritetyt kynnysarvonsa.

Hankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa sen perusteena on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa, mahdolliset optio- ja pidennysehdot huomioon ottaen. Toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen ennakoidun arvon laskennassa käytetään kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48 eli neljän vuoden kokonaishintaa.

1.2. Hankintaperiaatteet

Julkisen hallinnon peruseriaatteita ovat lainmukaisuus, julkisuus, avoimuus, syrjimättömyys ja tasapuolisuus sekä verovarojen tarkoituksenmukainen ja tehokas käyttäminen. Periaatteita on noudatettava julkisissa hankinnoissa hankinnan laadusta tai arvosta riippumatta, suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen. Hankinnat on suoritettava taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen.

Tarjoajaehdokkaita ja tarjouksentekijöitä on kohdeltava sekä saatuja tarjouksia käsiteltävä näiden periaatteiden mukaisesti hankintaprosessin eri vaiheissa.

Paikallisten PK-yritysten mahdollisuuksia tarjouskilpailuun osallistumiseen pyritään edistämään.

Avoimuus

Hankinnasta on tiedotettava sen luonteen mukaisesti riittävän laajasti eikä hankintamenettelyä koskevia tietoja saa salata. Kaikki soveltuvat tarjoajat voivat jättää tarjouksen (avoin menettely) tai tarjousmenettelyyn tulee valita riittävä määrä ehdokkaita (rajoitettu menettely, neuvottelumenettely). Tarjouskilpailun ratkaisemisesta tiedotetaan tarjouskilpailuun osallistuneille. Hankintaa koskevat asiakirjat ovat julkisia, tehdyt hankintapäätökset ja -sopimukset pidetään yleisesti saatavana.

Tasapuolisuus ja syrjimättömyys

Tarjousmenettelyn kaikissa vaiheissa ehdokkaita ja tarjoajia on kohdeltava samalla tavalla. Yrityksillä on oltava tasaveroiset mahdollisuudet tarjota tavaroita ja palveluja julkiselle sektorille. Koska tarjoajien määrän on oltava suhteessa hankinnan kokoon, täytyy hankintayksikön käyttää objektiivisia perusteita rajoittaessaan mahdollisten tarjoajien määrää.

Suhteellisuus

Tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten ja ehtojen tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan laatuun nähden. Tarjouskilpailusta aiheutuvia kustannuksia tulee verrata tarjouskilpailulla aikaan saatavaan säästöön. Esimerkiksi ilmoittelun laajuuden ja määrän on oltava suhteessa ilmoittamisesta

Heinäveden kunnan hankintaohje

arvioitavissa olevaan hyötyyn. Tarjouspyyntö on suhteutettava sekä muodoltaan että laajuudeltaan hankinnan kohteeseen, pääsääntönä kuitenkin kirjallinen menettely. Tarjouksen tekemiseen käytettävän työn tulee olla suhteessa sekä hankinnan vaativuuteen että sen taloudelliseen arvoon.

2. HANKINTOJEN SUUNNITTELU

2.1. Hankinnan valmistelu

Hankintaa ryhdytään valmistelemaan, kun hankinnan tarve havaitaan eikä käytettävissä ole valmista hankintasopimusta, jonka puitteissa hankinnan voisi toteuttaa.

Ennen hankintamenettelyn aloittamista hankintayksikkö voi tehdä markkinakartoituksen hankinnan valmistelua varten ja antaa toimittajille tietoa tulevaa hankintaa koskevista suunnitelmistaan ja vaatimuksistaan. Markkinakartoituksen tarkoituksena on saada tietoa, miten hankinnan kohde kannattaisi tarjouspyynnössä määritellä. Hankinnan luonteesta riippuen markkinakartoituksessa sekä hankintojen suunnittelussa ja toteutuksessa voi käyttää riippumattomia asiantuntijoita tai muita viranomaisia. Hankintayksikkö voi myös kutsua toimittajia esittelemään tuotteitaan, palveluitaan tai urakointiaan. Neuvojen käyttäminen ei kuitenkaan saa johtaa kilpailun vääristymiseen eikä syrjimättömyyden ja avoimuuden periaatteiden vastaiseen menettelyyn.

Kilpailuttamisessa noudatettavat menettelytavat on määriteltävä ennen kilpailun käynnistämistä. Ryhtyessään suunnittelemaan hankintaa ja valitsemaan hankintamenettelyä hankintayksikön on huomioitava ainakin

- ✓ hankinnan luonne,
- ✓ onko kyseessä kertaluontoinen vai toistuva hankinta,
- ✓ onko kyseessä säännöllisesti vai epäsäännöllisesti toistuva hankinta,
- ✓ hankinnan ennakoitu arvo,
- ✓ laatutekijöiden merkitys,
- ✓ elinkaarikustannukset ja
- ✓ markkinoilla oleva tarjonta.

Käytettävä hankintamenettely on kuvattava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä ja kuvattava hankinnan kulku ja luonne siten, että tarjoajat tietävät oman roolinsa.

Hankinnoissa tulee hyödyntää markkinoilla olevaa tarjontaa ja kilpailua. Toimimalla ja tiedottamalla avoimesti ja syrjimättömästi lisätään toimittajien kiinnostusta julkisiin markkinoihin ja siten vaikutetaan tarjonnan kehittymiseen, poistetaan epäluuloja ja rakennetaan luottamusta toimijoiden välille.

2.2. Hankintojen jakaminen osiin

Hankintalain 2 §:n mukaan hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ja pyrittävä järjestämään niin, että myös pienet ja keskiuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Lain 31 §:n mukaan hankintaa ei kuitenkaan saa pilkkoa eriin tai laskea sen arvoa poikkeuksellisin menetelmin eikä tavara- tai

Heinäveden kunnan hankintaohje

palveluhankintaa saa liittää rakennusurakkaan tai hankintoja muutoin keinotekoisesti yhdistellä hankintalain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

Jos kaikkien osien yhteenlaskettu arvo on vähintään kansallisen kynnysarvon tai EU-kynnysarvon suuruinen, on jokaisen osan hankinnassa noudatettava kyseisen kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevia säädöksiä. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintailmoituksessa, voiko tarjouksen antaa yhdestä, useammasta vai kaikista osista. Jos tarjouksen voi antaa useammasta tai kaikista osista, hankintayksikkö voi rajoittaa niiden osien määrää, joihin sama tarjoaja voi tulla valituksi.

2.3. Yhteishankinta ja kuntien välinen hankintayhteistyö

Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä ja tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa. Kunta päättää, mitkä hankinnat toteutetaan hajautetusti tai keskitetysti. Eri vastuualueiden tarvitsemat samankaltaiset tuotteet tai palvelut tulee aina kun mahdollista hankkia keskitetysti joko oman organisaation puitteissa tai hankintayhteistyössä.

Puitejärjestely on tapa toteuttaa pieniä hankintoja kokonaisuutena ja saada siten kilpailuttamisetua. Kun hankintayksiköllä on usein toistuvia hankintoja, jotka yksittäisinä hankintoina alittavat kansallisen kynnysarvon, mutta esimerkiksi tilikauden ajalta yhteen laskien ylittävät sen, kannattaa hankinnat kilpailuttaa suurempana kokonaisuutena. Hyvän hankintakäytännön vaatimukset täyttyvät yksittäisten tilausten kohdalla automaattisesti, kun puitejärjestelyt kilpailutetaan hankintalainsäädännön menettelytapasäännösten mukaisesti. Puitejärjestelyissä kannattaa selvittää ja myös hyödyntää KL-Kuntahankinnat Oy:n kilpailuttamia sopimuksia. Heinäveden kunta on mukana Pohjois-Karjalan hankintatoimessa.

2.4. Paikallisuuden huomioiminen

Paikallisia yrityksiä voidaan saada paremmin mukaan tarjouskilpailuihin:

- ✓ paikallisten toimijoiden kartoittamisella ennen tarjouspyynnön tekoa
- ✓ arvioimalla hankinnan paikalliset yritysvaikutukset
- ✓ vuoropuhelulla ennen varsinaista tarjouspyynnön tekemistä
- ✓ hankinnoista tiedottamalla esim. kunnan nettisivuilla, sosiaalinen media tai lehti-ilmoitukset
- ✓ antamalla riittävän pitkät tarjousajat

Hankintalain mukaisissa julkisissa kilpailutuksissa syrjinnän kiellon periaate on voimakkaimmillaan ja mahdollisuudet paikallisuuden huomioimiselle ovat rajoitetut.

3. TARJOUSPYYNTÖ

Tarjouspyyntö on hankintamenettelyn keskeisin asiakirja ja sen laatimiseen ja sisältöön tulee hankintaprosessissa kiinnittää erityistä huomiota.

Heinäveden kunnan hankintaohje

Tarjouspyyntö on laadittava siten, että tarjoajat voivat sen perusteella antaa keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnön sisältö mukaan liitettävine asiakirjoineen määräytyy hankittavan tavarän, palvelun tai rakennustyön kohdalla eri tavoin. Tarjouspyynnössä on hankinnan luonne, laatu, arvo ja käytettävät yleiset sopimusehdot käytävä selkeästi ilmi.

Hankintayksikkö voi tarjouspyynnössä asettaa, lainsäädännön vaateiden lisäksi, omia vaatimuksia tarjoajan soveltuvuudelle. Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja, joka ei vastaa asetettuja soveltuvuusvaatimuksia.

Hankintamenettelyn määräaikoja asetettaessa on otettava huomioon hankinnan laatu ja monitahoisuus sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima aika. Hankintalakiin perustuville hankinnoille on lainsäädännössä vähimmäismääräajat. Jos tarjousten tekeminen edellyttää toteutuspaikkaan tutustumista tai muuta hankinta-asiakirjojen tarkempaa tarkastelua paikan päällä, on tämä huomioitava ja asetettava vähimmäismääräaikoja pitemmät tarjousajat.

Tarjouspyyntö on pääsääntöisesti tehtävä kirjallisesti. Tarjouspyynnön voi toimittaa myös sähköpostitse. Suullista tarjouspyyntöä voidaan käyttää vain arvoltaan vähäisissä pienhankinnoissa, tällöinkin sen sisältö pitää dokumentoida riittävästi.

3.1. Laatuvaatimukset

Hankintayksiköllä on oikeus päättää hankittavan tavarän, palvelun ja rakennustyön sisällöstä, laajuudesta ja laadusta tarkoitukseen käytettävissä olevan määrärahan puitteissa. Laadun määrittäminen tapahtuu kunkin toiminta-alueen erityistarpeiden pohjalta. Hankintayksiköllä on vastuu siitä, että laatuvaatimukset asetetaan riittävän korkeiksi, mutta samalla on huolehdittava, ettei laatuvaatimuksia aseteta korkeammiksi kuin mitä kulloinkin on tarpeellista.

Tarjouspyyntöasiakirjoihin on sisällytettävä kaikki hankinnan toteuttamisen kannalta tarpeelliset laatu koskevat tiedot, jotta kilpailuun osallistuvat voivat saada oikean käsityksen tilaajan tarpeista ja hankinnan yksityiskohdista. Muita kuin tarjouspyyntöasiakirjoissa esitetyjä vaatimuksia ei voida käyttää tarjousten vertailussa.

Tarjouspyynnössä esitettävät laatu koskevat vaatimukset voivat koskea esimerkiksi

- toimittajan valmiuksia, ellei niitä ole riittävästi huomioitu tarjoajan kelpoisuuden arvioinnissa,
- tavaraan, palveluun tai rakennustyöhön kohdistuvia ominaisuuksia,
- laadunvarmistusta,
- sovellettavia standardeja,
- teknisiä erityisvaatimuksia,
- koulutusta ja kokemusta,
- ympäristövaikutuksia,
- energiansäästöä,
- huoltoa ja
- kestävästä kehitystä.

Heinäveden kunnan hankintaohje

3.2. Tekniset eritelmit

Jos tarjouspyyntöasiakirjat sisältävät tavaran ominaisuuksia koskevia vaatimuksia, kuten teknisiä eritelmiä, tulee ne laatia noudattaen vahvistettua yleistä hankintasanastoa. Tehtävän määrittelyä koskevia teknisiä eritelmiä ei saa laatia siten, että ainoastaan tietyn valmistajan tuote voi tulla kysymykseen.

3.3. Laadunvarmistus ja -valvonta

Hankittavan tavaran, palvelun tai rakennustyön laatu määritellään tarjouspyynnössä ja sen teknisissä kuvauksissa. Tilaaja voi laatujärjestelmän sijasta edellyttää toimittajalta muuta dokumentoitua laadunvarmistusta. Laadunvarmistuksen kohdalla voidaan viitata eri toimialoja koskevien yleisten sopimusehtojen mahdollisiin laadunvarmistusta koskeviin määräyksiin.

3.4. Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne

Jos, lähinnä rakennusurakoissa, ehdokkailta ja tarjoajilta vaaditaan vuotuista vähimmäisliikevaihtoa, saa vaade olla enintään kaksi kertaa hankintasopimuksen ennakoidun arvon suuruinen. Vain perustellusta syystä vaatimus voi olla tätä korkeampi ja tällöin hankintayksikön on ilmoitettava vaatimusta koskevat perustelut tarjouspyynnössä tai hankintapäätöksessä.

3.5. Tarjousten vertailuperusteet

Tarjouksista on valittava kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous, jollaiseksi on katsottava tarjouspyynnön määrittelyjen perusteella hankintayksikön kannalta hinnaltaan halvin, kustannuksiltaan edullisin tai hinta-laatusuhteeltaan paras. Vertailuperusteiden on liityttävä hankintakohteeseen ja niiden on oltava syrjimättömiä ja varmistettava todellisen kilpailun mahdollisuus. Ne eivät saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta päätöstilanteessa.

Jos hankintayksikkö käyttää muissa kuin tavarahankinnoissa kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteena pelkästään **halvinta hintaa**, sen on hankintalain mukaan esitettävä tätä koskevat perustelut. Säädöksen tavoitteena on korostaa julkisten hankintojen laatuun liittyviä näkökohtia. Hankintayksikön on osoitettava, miten laadulliset näkökohdat on huomioitu hankinnassa esimerkiksi siltä osin, miten laatu on otettu huomioon tarjoajalle asetetuissa soveltuvuusvaatimuksissa, hankinnan vähimmäisvaatimuksissa, hankintasopimuksen erityisehdoissa tai muutoin hankinnan kuvauksessa. Hankintamenettelynä voidaan siihen soveltuvissa hankinnoissa käyttää myös ns. käänteistä kilpailutusta, jossa hinta-laatusuhteen kustannustekijät esitetään kiinteänä hintana tai kiinteinä kustannuksina, jolloin tarjoajat kilpailevat vain laatuun liittyvillä perusteilla.

4. HANKINTA LEASINGRAHOITUKSELLA

Heinäveden kunnalla on käytössä leasingrahoitussopimus laitehankintojen rahoittamiseen. Leasing-rahoitusta on käytetty lähinnä autojen ja kopiokoneiden / monitoimilaitteiden hankintaan, rahoitusajat tuotteen elinkaareen / käytettävyyteen perustuen 24 – 60 kk. Myös leasingrahoitusta käyttäen hankittavat tuotteet tulee kilpailuttaa tämän hankintaohjeen mukaan, tilauksen yhteydessä laskutus ohjataan rahoitusyhtiölle.

Heinäveden kunnan hankintaohje

Leasingrahoitus sopimus tuo sopimuskauden mittaisen vuokravastuun, joka tulee kattaa talousarvion määrärahalta.

Hankkeiden osalta leasingrahoituksen käyttömahdollisuudet tulee tarkastella tapauskohtaisesti hankepäättöksen ehtojen mukaisesti.

5. SUORAHANKINTA

Suorahankinnassa hankintasopimus tehdään toimittajan kanssa ilman varsinaista tarjouskilpailua. Lainsäädännön puolesta suorahankintaa on mahdollista käyttää kansallisen kynnyсарvon alittavissa hankinnoissa.

Hankintaohjeena suorahankinnan käyttäminen on mahdollista hankinta-arvoltaan pienissä hankinnoissa edellyttäen, ettei kilpailutusmenettelyllä voida saavuttaa taloudellista hyötyä tai kilpailutus on muutoin epätarkoituksenmukaista.

Suorahankinta on mahdollista esimerkiksi silloin, jos tarjouskilpailussa mahdollisesti saavutettavat paremmat hinta- tai muut ehdot eivät ilmeisesti ylitä kilpailun järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Suorahankinta on sallittu myös, jos hankinnan laatu ja hintataso ovat yleisesti tiedossa, hankittavaa tavaraa ei ole muualta saatavissa tai kun kyseessä on ennalta arvaamaton, poikkeuksellisen kiireinen hankinta.

Pienemmissäkin hankinnoissa tulee kuitenkin selvittää oikea hintataso, mikäli mahdollisia toimittajia on useita, ja muutoinkin hankinnan arvo on aina varmistettava ennen lopullisen hankintapäätöksen tekemistä. Myös näin saadut tarjoukset on dokumentoitava, mielellään esimerkiksi sähköpostiviesteinä.

Heinäveden kunnassa:

- Yli 2.000€ hankinnoista tulee tehdä viranhaltijapäätös. (Talousarvion täytäntöönpano-ohje)

Hankinta voidaan toteuttaa suorahankintana, jos hankinnan kokonaisarvo jää seuraavien hintarajojen alle (alv 0 %):

- alle 5.000 euron tavara- ja palveluhankinnat
- alle 30.000 euron rakennusurakat

Yksittäisissä korjaus- ja rakentamispalveluissa hankinta voidaan suorittaa ilman kilpailutusta myös yllä mainitun hankinta-arvon ylittävässä hankinnassa, jos kilpailuttaminen on epätarkoituksenmukaista tai kyse on ennalta arvaamattomasta kiireisestä, lyhytkestoisesta hankinnasta.

Suorahankinnan syy on perusteltava.

HANKINTAMENETELMÄT HANKINNAN ARVON PERUSTEELLA

6. PIENHANKINNAT

6.1. Yleiset periaatteet

Arvoltaan kansallisen kynnyksarvon alle jäävät pienhankinnat tulee tarkoituksenmukaisella tavalla kilpailuttaa tai järjestää tarjouskysely. Näiden ohjeiden lisäksi tulee noudattaa kunnan muita sisäisiä ohjeistuksia, joita voidaan antaa esimerkiksi talousarvion täytäntöönpanon yhteydessä.

Hankinnan ollessa arvoltaan vähäinen, voi hankintayksikkö tehdä tarjouskyselyn suullisesti. Tällöin käydyistä keskusteluista pidetään kirjaa ja ne dokumentoidaan päätöksen tekemistä varten.

Pienhankintoihin ei voi hakea muutosta markkinaoikeudesta, joten näitä hankintoja koskeviin viranhaltijapäätöksiin tai toimielimen hankintapäätöksiin annetaan kuntalain mukainen oikaisuvaatimusohje. Oikaisuvaatimukseen annetusta päätöksestä voi valittaa hallinto-oikeuteen. Kunnallishallinnossa valituksen voi tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyksessä, päätöksen tehnyt viranomainen on ylittänyt toimivaltansa tai päätös on muuten lainvastainen.

Pienhankinnat suoritetaan pääsääntöisesti avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen ja saatuihin tarjouksiin perustuen. Neuvottelumenettelyä ja suoraankintaa ilman tarjouskilpailua käytetään silloin, kun tavanmukainen kilpailuttaminen ei ole hankkeen erityinen laatu tai vähäisyys huomioon ottaen perusteltua esimerkiksi kilpailuttamisesta johtuvien kustannusten tai siihen kuluvan ajan johdosta.

Hankinnan arvon laskemisen perustana on hankintojen kokonaisarvo hankintasopimuksen voima-
saoloajalta. Hankintakokonaisuuden ja sen arvon määrittämisessä on otettava huomioon

- miten usein hankinta toistuu,
- miten hankintatarve on ennakoitavissa,
- mitkä tuoteryhmät kannattaa hankkia yhtenä hankintana taloudellisuus, tehokkuus ja tarkoituksenmukaisuus huomioiden sekä
- miten em. seikat vaikuttavat kilpailutilanteen syntymiseen.

Pienhankinnoissa tulee hyödyntää käytössä olevaa sähköistä kilpailutusjärjestelmää Clouディア.

6.2. Hyvien toimittajien kartoittaminen

Ennen varsinaisen hankintamenettelyn aloittamista tulee tehdä potentiaalisten toimittajien kartoittaminen, soveltuvuuden arviointi ja valinta. Soveltuvien tarjoajien valinta ennen tarjouspyyntöjen lähettämistä edellyttää aktiivista vuoropuhelua potentiaalisten toimittajien kanssa. Jos alalla on useita toimittajia / toimijoita, ei kilpailutuksia pidä aina kohdistaa samoille toimittajille, ellei tä-
hän ole vahvoja perusteita.

Heinäveden kunnan hankintaohje

6.3. Vertailuperusteet

Pienhankinnoissa tavoitellaan yksinkertaisia ja kustannustehokkaita menettelyjä, minkä johdosta kannattaa harkita, minkälaisia ja kuinka paljon laadullisia vertailuperusteita tarjouspyynnössä käytetään. Vaikka pyritään kevyisiin menettelyihin, ei laadullisia seikkoja pidä jättää huomiotta.

Hankinnan luonne ohjaa tarjouspyynnön sisältöä. Siihen tulee kiinnittää riittävästi huomiota, sillä tarjousten vertailussa ei voi käyttää vertailuperusteita, joita ei ole tarjouspyynnössä mainittu. Laatutekijät voi ottaa huomioon myös esimerkiksi siten, että hankinnan minimivaatimustaso määritellään tarkasti hankinnan kohteen kuvauksessa ja teknisissä erittelyissä, jolloin hinta voi olla ainoa vertailuperuste.

6.4. Tarjouspyyntö

Tarjouspyynnöt tulee tehdä ensisijaisesti Cludia -pienhankintajärjestelmän kautta. Kiireellisissä tai yksinkertaisissa hankinnoissa menettely voi olla yksinkertaisempi, mutta mielellään kuitenkin esimerkiksi sähköpostia käyttäen, jolloin tarjouspyyntö ja saadut tarjoukset dokumentoituvat. Näin hankintapäätöksen taustalla oleva tieto on jäljitettävissä, jos sitä jälkeenpäin tarvitaan vaikkapa tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun toteutumisen osoittamiseksi.

6.5. Hankintapäätös ja -sopimus

Yli 2.000 euron hankinnoista on tehtävä kirjallinen hankintapäätös, joka on perusteltava. Hankintapäätöksen tekee joko toimielin tai viranhaltija ja se annetaan normaalimenettelyä käyttäen asianosaisille tiedoksi.

Viranhaltijoiden hankintarajat:

• kunnanjohtaja	50.000 €
• tekninen johtaja	30.000 €
• tulosityksikön esimies	10.000 €

Hankintapäätöksestä tulee käydä ilmi seuraavat tiedot ja päätökseen olennaisesti vaikuttaneet seikat

- ✓ voittaneen tarjoajan nimi
- ✓ ehdokkaan ja tarjoajan tai tarjouksen poissulkemisen perusteet
- ✓ keskeiset perusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty
- ✓ tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta sellaisella tarkkuudella, että tarjoajille käy ilmi oma sijoittuminen suhteessa tarjoajiin

Pienhankinnoissa erillisen sopimuksen tekemisen tarkoituksenmukaisuus on harkittava tapauskohtaisesti. Jos erillistä sopimusta ei tehdä, tulee hankinnan keskeiset ehdot ilmetä hankinta-asiakirjoista.

7.KANSALLISEN KYNNYSARVON YLITTÄVÄT, EU-KYNNYSARVON ALITTAVAT HANKINNAT

7.1.Yleistä

Kansallisen kynnysarvon ylittävissä, mutta EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa noudatetaan hankintalakia. Tähän ryhmään kuuluviin hankinnoissa noudatetaan osittain kevennettyjä menettelyjä verrattuna EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin.

Tähän ryhmään kuuluviin hankinnoissa hankinta suoritetaan pääsääntöisesti tarjouskilpailuna avointa tai rajoitettua menettelyä käyttäen. Neuvottelumenettelyä, kilpailullista neuvottelumenettelyä, puitejärjestelyä ja suorahankintaa ilman tarjouskilpailua käytetään ainoastaan hankintalaista ilmenevin erityisin perustein.

Kansallisissa hankinnoissa ehdokkaille on varattava hankinnan laajuus ja laatu huomioon ottaen kohtuullinen aika tarjousten tekemiseen. Tarjousajan pituutta harkittaessa tulee ottaa huomioon kilpailumahdollisuuksien hyväksikäytön ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset.

Hankinta aloitetaan ilmoittamalla siitä julkisten hankintojen sähköisessä Hilma ilmoitusportaalissa (www.hankintailmoitukset.fi), johon tiedot ohjautuvat kunnalla käytössä olevan Cludian sähköisen kilpailutusjärjestelmän kautta.

7.2.Kilpailutusmenettelyt

Avoimien menettely

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen. Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita. Tarjousten tekemiseksi on varattava riittävä aika ottaen huomioon hankinnan laatu, luonne ja laajuus.

Hankintapäätös tehdään saatujen hyväksyttävien tarjousten perusteella ja se on perusteltava tarjouspyynnössä mainituin valintaperustein ja arviointikriteerein. Päätöksen perusteena ei voi käyttää valintaperustetta, jota ei ole mainittu tarjouspyynnössä.

Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä tarjouksia pyydetään etukäteen määrätyltä joukolta toimittajia, jotka tarjousta pyydetessä arvioidaan luotettaviksi ja toimituskykyisiksi suorittamaan aiottu hankinta tai muu tehtävä.

Toimittajien löytämiseksi rajoitetusta tarjouskilpailusta julkaistaan ilmoitus kansallisessa julkisten hankintojen sähköisessä ilmoituskanavassa (HILMA) -siten, kuinka ilmoitusmenettelystä on erikseen säädetty ja määrätty edellä avoimen menettelyn yhteydessä kuvatulla tavalla.

Neuvottelumenettely (käytetään ainoastaan hankintalaista ilmenevin erityisin perustein)

Poikkeuksellisesti hankinta voidaan suorittaa hankintalaista ilmenevällä neuvottelumenettelyllä. Neuvottelumenettely poikkeaa avoimesta ja rajoitetusta menettelystä siinä, että toimittajaa valit-

Heinäveden kunnan hankintaohje

taessa sallitaan siirryttäväksi neuvottelumenettelyyn tai neuvottelumenettelyä käytetään itsenäisenä etukäteen ilmoitettuna valintamenettelynä. Neuvottelumenettelyyn voidaan siirtyä hankintalaissa säädetyin edellytyksin esimerkiksi silloin, kun yhtään saatua tarjousta ei voida sellaisenaan hyväksyä tai kun muuten on ilmeistä, ettei ilman neuvotteluja päästä tyydyttävään tulokseen.

Neuvottelumenettely ei oikeuta poikkeamaan saatujen tarjousten tasapuolisesta käsittelystä eikä muutoinkaan aidosta kilpailutuksesta.

Kilpailullinen neuvottelumenettely (käytetään ainoastaan hankintalaista ilmenevin erityisin perustein)

Kilpailullinen neuvottelumenettely on tarkoitettu käytettäväksi monimutkaisissa hankinnoissa ja sitä voidaan käytännössä soveltaa vain poikkeuksellisesti EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn soveltamisen edellytyksistä on säädetty hankintalaissa.

Puitesopimukset ja puitejärjestelyt (käytetään ainoastaan hankintalaista ilmenevin erityisin perustein)

Puitejärjestelynä hankintalaissa tunnettu hankintamenettely vastaa pääsääntöisesti perinteistä puitesopimusten kilpailuttamista. Puitejärjestelyn mukaiset sopimukset ovat eräänlaisia raamisopimuksia, joiden kaikki ehdot, esimerkiksi suoritelmät, eivät ole selvillä kilpailuttamisen aikana.

8. EU- KYNNYSARVON YLITTÄVÄT HANKINNAT

8.1. Yleistä

EU-kynnysarvon ylittävissä kilpailutuksissa hankintalaki edellyttää, että hankintamenettelyyn liittyvä tietojenvaihto toimitetaan sähköistä muotoa käyttäen, mihin kunnalla on käytössä Cloudian sähköinen järjestelmä. Mikäli sähköistä kilpailutusjärjestelmää ei käytetä, hankinta aloitetaan ilmoittamalla siitä julkisten hankintojen sähköisessä Hilma-ilmoitusportaalissa.

Ilmoitusmenettelyyn kuuluvat ennakoilmoitus, hankintailmoitus ja jälki-ilmoitus, joilla on nimensä mukainen tarkoitus. Ilmoituksille on vähimmäismääräajat, jotka on mainittu hankintalaissa. EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa sovelletaan hankintalaissa määrättyjä yksityiskohtaisia menettelytapoja ja toiminta-aikoja.

8.2. Kilpailutusmenettelyt

Avoim menettely

Avoimessa menettelyssä kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen. Avointa menettelyä käytetään erityisesti silloin, kun hankitaan selkeästi määriteltäviä tuotteita tai palveluita. Hankintalaissa mainittu tarjoajien teknisiä, taloudellisia ja muita edellytyksiä koskeva soveltuvuuden arviointi tapahtuu avoimessa menettelyssä tarjousten jättämisen jälkeen.

Heinäveden kunnan hankintaohje

Rajoitettu menettely

Rajoitetussa menettelyssä hankintayksikkö tekee hankintailmoituksen julkisten hankintojen sähköisessä Hilma-ilmoitusportaalissa, josta yritykset saavat tiedon tulevasta hankinnasta. Hankintayksikkö voi määritellä ehdokkailta vaaditut ominaisuudet noudattaen hankintalaista ilmeneviä perusteita.

Hankinnasta kiinnostuneet yritykset jättävät ns. osallistumishakemuksen. Hankintayksikkö valitsee ilmoittautuneiden joukosta ne yritykset, jotka täyttävät hankintayksikön hankintalain mukaisesti asettamat vaatimukset.

Hankintayksikkö voi rajoitetun menettelyn yhteydessä ennalta rajata niiden ehdokkaiden lukumäärän, joille varsinainen tarjouspyyntö lähetetään. Tarjoajia on todellisen kilpailun varmistamiseksi kutsuttava hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä, vähintään viisi. Lukumäärä tai sitä koskeva vaihteluväli on ilmoitettava hankintailmoituksessa.

Neuvottelumenettely

Hankinta voidaan erityisin perustein suorittaa hankintalaista ilmenevällä neuvottelumenettelyllä. Neuvottelumenettely poikkeaa avoimesta ja rajoitetusta menettelystä siinä, että toimittajaa valittaessa sallitaan siirryttäväksi neuvottelumenettelyyn tai neuvottelumenettelyä käytetään itsenäisenä, etukäteen ilmoitettuna valintamenettelyinä.

Kilpailullinen neuvottelumenettely

Kilpailullinen neuvottelumenettely on perinteistä neuvottelumenettelyä kehittyneempi ja tulee kysymykseen monimutkaisissa hankinnoissa. Sen soveltamisen edellytyksistä on säädetty hankintalaissa.

Hankintakilpailu voidaan toteuttaa kilpailullisella neuvottelumenettelyllä esimerkiksi, kun hankittavaa tavaraa, palvelua tai rakennustyötä ei voida määritellä niin tarkoin, että tarjouksen tekijät voisivat antaa hankintayksikölle yksityiskohtaisen tarjouksen. Kilpailuttamisen perustana on hankintayksikön laatima hankinnan tavoitteita ja sisältöä koskeva hankekuvaus, jonka pohjalta kilpailullinen neuvottelumenettely käydään.

Puitejärjestely

Puitejärjestelynä hankintalaissa tunnettu hankintamenettely vastaa pääsääntöisesti perinteistä puitesopimusten kilpailuttamista. Puitejärjestelyn mukaiset sopimukset ovat eräänlaisia raamisopimuksia, joiden kaikki ehdot, kuten suoritemäärät, eivät ole selvillä hankintakilpailun aikana.

Hankinta ilman kilpailuttamista (suorahankinta)

Suorassa hankinnassa hankintayksikkö suorittaa tilauksen ilman tarjouspyyntöä tai tekee hankintapäätöksen tarjouskilpailua järjestämättä vain yhdeltä tai useammalta toimittajalta pyydetyn tarjouksen perusteella. Suorahankinta on sallittu vain hankintalaista ilmenevin erityisin perustein, joita on tulkittava suppeasti. Suorahankinta on mahdollista esimerkiksi silloin, kun vain tietty toimittaja pystyy toteuttamaan hankinnan tai kun ennalta arvaamattoman syyn aiheuttaman kiireen johdosta hankintaa ei ehditä kilpailuttaa.

Heinäveden kunnan hankintaohje

8.3. Kynnysarvot ylittävien hankintojen ilmoittaminen

Hankintalain tarkoittamista kynnysarvot ylittävistä hankinnoista on ilmoitettava kansallisesti tai EU:n laajuisesti sen mukaan, miten hankintalaissa ja sen perusteella annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään.

Hankintayksikön, joka aikoo hankkia tavaraa, palveluja tai toteuttaa rakennushankkeen, on julkais-tava hankintailmoitus, jossa hanke yleisellä tasolla yksilöidään. Hankintailmoitusten tekemisestä on hankintalaissa samoin kuin sähköisen HILMA -ilmoituskanavan käyttöä koskevissa ohjeissa yksi-tyiskohtaiset menettelytapaohjeet.

Hankintailmoituksen julkaisussa käytetään niin kansallisen kynnysarvon ylittävissä kuin EU-kynnys-arvon ylittävissä hankinnoissa sähköistä kilpailutusjärjestelmää. Kynnysarvon ylittävissä hankin-noissa tarjouspyyntö julkaistaan myös kunnan omilla Internet-sivuilla. Hankintayksikkö voi lisäksi julkaista hankintailmoituksen muussa tarkoituksenmukaisessa tiedotusvälineessä, kuten sanoma-tai ammattilehdissä. Ilmoitusta ei kuitenkaan saa julkaista muualla ennen kuin se on julkaistu In-ternet-osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi.

Kansallisen ja EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa tietojen toimittamisessa käytettävien säh-köisten välineiden ja niiden teknisten vaatimusten on oltava syrjimättömiä, yleisesti saatavilla ja yhteensopivia yleisesti käytössä olevan tieto- ja viestintäteknologian kanssa.

Hankintayksikön on lähetettävä EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa voittaneesta tarjouksesta jälki-ilmoitus lain edellyttämässä määräajassa. Jälki-ilmoituksen avulla EU:n kilpailuviranomaisilla on mahdollisuus seurata sisämarkkinoiden toimivuutta.

9. HANKINTAMENETTELYJÄ KOSKEVAT YHTEISET OHJEET

9.1. Tarjoajien kelpoisuuden arviointi

Ennen palvelua koskevan hankintapäätöksen tekemistä tulee varmistaa, että sopimuskomppani täyttää **tilaajavastuulain** velvoitteet, joita ovat

- merkintä ennakkoperintä-, työnantaja- ja arvonlisäverovelvollisen rekisteriin,
- kaupparekisteriote,
- todistus verojen maksamisesta tai verovelkatodistus ja maksusuunnitelma,
- todistus eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai maksusopimus, yksityisen ammatin-harjoittajan tai toiminimen osalta YEL-todistus,
- selvitys sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista sekä
- selvitys työterveyshuollon järjestämisestä.
- rakennusalalla lakisääteisen Tapaturmavakuutuksen järjestämisestä

Kilpailutuksen yhteydessä riittää, että tarjoaja vakuuttaa em. ehtojen täyttyvän, mutta tarjouskil-pailun voittajalta tulee ennen sopimuksen allekirjoittamista vaatia soveltuvuustodistukset, jotka eivät saa olla **kolmea (3) kuukautta vanhempia**. Tarjouspyyntöön on syytä sisällyttää hankinnan

Heinäveden kunnan hankintaohje

kannalta oleellisia soveltuvuusehtoja, joilla voidaan varmistaa, että valituksi tulevan toimittajan osaaminen riittää hankintakohteen toteuttamiseen.

9.2. Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset

Hankintayksikön on vaadittava tarjoajalta selvitys tarjouksen hinnoista tai kustannuksista, jos tarjoushinta vaikuttaa poikkeuksellisen alhaiselta. Sen arvioiminen, onko kysymyksessä poikkeuksellisen alhainen tarjous, on hankintayksikön harkintavallassa.

9.3. Tarjousvertailu ja hankintapäätöksen perustelut

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuista sekä tarjousmenettelyn ratkaisuista kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi ratkaisuun vaikuttaneet seikat, joita ovat ainakin ehdokkaan, tarjoajan tai tarjouksen hylkäämisen perusteet sekä keskeiset perusteet, joiden mukaan tarjousten keskinäinen vertailu on tehty.

Hankintapäätöksen tulee sisältää olennaiset tiedot tarjouskilpailun ratkaisemisesta, kuten voittaneen tarjoajan nimi, tiedot vertailuperusteiden soveltamisesta, tarjousvertailua koskevat perustelut sillä tarkkuudella, että tarjoajalle selviää oman tarjouksensa sijoittuminen suhteessa muihin tarjoajiin.

Vertailuperusteiden soveltamisesta saatu pistemäärä tulee perustella ja vertailusta tulee ilmetä, miten kutakin tarjousta on arvioitu kunkin vertailuperusteen osalta.

9.4. Hankintapäätöksen täytäntöönpano

Hankintapäätöksen täytäntöönpanoon ei saa ryhtyä, jos oikaisuvaatimus tai valitus käy täytäntöönpanon johdosta hyödyttömäksi tai jos oikaisuvaatimuksen käsittelevä toimielin tai viranomainen kieltää täytäntöönpanon. Muutoksenhaku käy usein hyödyttömäksi, kun hankintasopimus on tehty. Täytäntöönpanoa tulee siten lykätä, kunnes oikaisuvaatimusaika on kulunut.

Tarjoaja voi valittaa markkinaoikeuteen tai tehdä hankinta-oikaisua koskevan vaatimuksen hankintayksikölle. Jos oikaisua vaaditaan, täytäntöönpanoa tulee lykätä, kunnes oikaisuvaatimus on ratkaistu. Täytäntöönpanon lykkäämisen tarpeellisuus tulee harkita, jos muutoksenhakuprosessi jatkuu hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeus voi valittajan vaatimuksesta myös kieltää sopimuksen täytäntöönpanon.

9.5. Sopimus

Hankintalaki edellyttää, että hankintapäätöksen tekemisen jälkeen laaditaan kirjallinen sopimus. Sopimus tehdään noudattaen sopimuksen tekemistä koskevia voimassa olevia yksityisoikeudellisia säännöksiä, kuten oikeustoimilakia. Hankintasopimusten ollessa yksityisoikeudellisia, hankintojen kilpailuttamiseksi ja sopimusten laatimisen helpottamiseksi niiden yhteydessä voidaan käyttää alan yleisiä sopimusehtoja, kuten julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja JYSE 2014, rakennus-

Heinäveden kunnan hankintaohje

urakan yleisiä sopimusehtoja YSE 1998, konsulttitoiminnan yleisiä sopimusehtoja KSE 1995, Julkisen hallinnon IT-hankintojen yleiset sopimusehdot (JIT 2015) ja muita asianomaista hankintatehtävää koskevia sopimusehtoja.

Myyjälle voidaan poikkeustilanteessa myöntää ennakkoa suoritettavasta maksusta. Ennakko on sovittava hankinnan lopulliseksi osamaksuksi ja sille on vaadittava riittävä vakuus. Hankintasopimuksen velvoitteiden täyttämiseksi hankintayksikkö voi tarvittaessa vaatia vakuuden. Tästä pitää olla maininta tarjouspyyntöasiakirjoissa, kuten muistakin sopimusehdoista.

Tavaraa vastaanottaessa on sen määrä, laatu ja kunto viipymättä tarkistettava. Asennettavan laitteen saa hyväksyä vasta, kun sille on suoritettu käyttöönottotarkastus, jossa on todettu, että laite on toimintakunnossa ja täyttää sille asetetut suoritusarvot sekä muut hankintasopimuksen ehdot.

10. ERINÄISET MÄÄRÄYKSET

Tarjouksen, hankintaa koskevan sopimuksen tai sen tulkintaa koskevan asian käsittelyyn tai tavaran tai palvelun tarkistamiseen osallistuvan henkilön tulee olla esteetön. Esteellisyydestä hankinta-asioissa on voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty kuntalaissa ja hallintolaissa. Hankintoja koskevien asiakirjojen julkisuus riippuu hankinta-asian käsittelyvaiheesta. Asiakirjojen julkisuudessa noudatetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännöksiä. Hankintaviranomainen ei saa ilman asianosaisen suostumusta käyttää oikeudettomasti tietoja, jotka liittyvät tarjouksen tehneen elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuuteen.